

עלון דברי חיים לפרשת עקב

ומכל מקום אין המקרא יוצא מידי פשוטו, ואפשר לפרש "נסותך" גם מלשון נסיון, כי שני הדברים וא' נסיון – לשון התרוממות, ב' נסיון – כפשוטו אחד הם: על ידי הנסיון, אם יעמדו בו, יתרוממו ויתעלו על כל גויי הארץ.

מדה והנהגה זו נוהגת בכל דור ודור ובכל אחד ואחד: כאשר ה' רוצה להעלות את האדם למדרגה גבוהה יותר, הוא בוחנו תחילה ומעמידו בניסיון. אם עומד האדם בכך, אזי מתעלה ומתרומם הוא ממדרגתו למעלה עליונה יותר.

חפץ חיים

"וַאֲמַרְתָּ בְּלִבְּךָ כָּחִי וְעַצְמִי יָדִי עָשָׂה לִי אֵת הַחֵיל הַזֶּה" (ח', י"ז)

לא נאמר "פן תאמר בלבבך כחי ועוצמי ידי", אלא "וַאֲמַרְתָּ בלבבך – באופן ודאי ולא כחשש בלבד. כי זהו טבעו של האדם לחשוב שבכוחו ובפעולתו הכל נעשה. על כך מזהירה התורה ומצווה – "וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל".

הסבא מקלם

"בַּעֲלֹתִי הִהְרֵה לְקַחַת לֹחַת הָאֲבָנִים לֹחַת הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת ה' עִמָּכֶם וְאִשָּׁב בְּהָר אֲרָבָעִים יוֹם וְאֲרָבָעִים לַיְלָה לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמַיִם לֹא שָׁתִיתִי" (ט', ט')

ובשבת פ"ח: "בשעת שעלה משה למרום לקבל את התורה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו?".

היה החפץ חיים אומר, שלא יתכן כי המלאכים התייחסו בביטול למשה רבינו, כי הרי הקב"ה עצמו העיד עליו שבכל ביתו נאמן הוא. ברם טענתם היתה, שגם אם גדול הוא וחשוב, מכל מקום בגלל היותו מצוי כל העת בקרב בני אדם קרוצי חומר, תוך שהוא נושא ונותן עמהם ומלמדם, ודאי שישפיע הדבר על גודל דעתו והוא לא יוכל להשיג אור התורה.

"אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכָּנָתָהּ תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תִחְסַר כֹּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבָנֶיהָ בְּרִזָּל וּמַהֲרִיָּהּ תִּחְצֹב נְחֹשֶׁת" (ח', ט')

שמעתי בקטנותי בשם חכמי קסטיליא שפירשו כי העני אוכל את הלחם בלבד, כיון שאין לו לפתן ללפת בו את הפת. אבל בארץ ישראל יהיה הלחם כל כך משובח, עד שניתן יהיה לאוכלו ללא לפתן, וזאת לא בגלל שיחסר דבר, אלא בגלל טעמו המובחר.

על כך נאמר "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם" – היינו הלחם שתאכל בה לבד, לא יהיה זה מחמת "מסכנות", שהרי "לא תחסר כל בה", אלא רק בגלל טעמה המשובח של החיטה.

החיד"א

"הַמּוֹלִיכֶךָ בַּמִּדְבָּר הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נָחַשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב וְצִמְאֹן אֲשֶׁר אֵין מַיִם הַמוֹצִיא לָךְ מִמֵּי מִצֹּר הַחֲלָמִישׁ" (ח', ט"ז)

לאחר שאמר הכתוב "וצמאון", מה הוצרך להוסיף "אשר אין מים"?

ויש לפרש על פי מה שמצינו בירושלמי [ברכות פ"ה, א'] על חברבריא [מין נחש], שאם נשך אדם וקדם אותו אדם למים, הוא ניצול והנחש מת, ואם יקדים הנחש למים, ימות האדם. הרי שהרפואה להכשת נחש היא להקדים למים.

וזה שסיפרה התורה שהוליך ה' את ישראל במקום שנחשים מצויים ואף סגולת מים לא היתה בנמצא, ועם כל זאת שמרם ה' מכל נזק.

רבי מאיר יחיאל הלוי מאוטסורובצא

"הַמֵּאֲכִלְךָ מִן בַּמִּדְבָּר אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן עֲנֶתְךָ וּלְמַעַן נִסֶּתְךָ לְהִיטֵבְךָ בְּאַחֲרִיתְךָ" (ח', ט"ז)
"ענותך" – כדי לבוחרם אם שלימים הם עם השיי"ת, "נסותך" – פירושו לשון התרוממות כמו "הרימו נס על העמים" כמבואר בזהר.

בדומה למלמד תינוקות, המבלה כל ימיו בין ילדים קטנים וצריך לשפוט אותם במריבותם על דברי הבל, הרי במשך הזמן משפיע הדבר על שכלו והבנתו, עד שנעשה הוא עצמו "ילדותי".

על כן טענו המלאכים: "מה לילוד אשה בינינו" – הרי היותו "ילוד אשה" המצוי בקרב פחותי דעה, יכול להשפיע על שכלו ודעתו ולמנוע ממנו השגת אור התורה.

הרי לנו ללמוד מכאן, שעתה משניתנה לנו התורה, צריכים אנו להיזהר ולהישמר לבל נשקיע עצמנו בעניינים גשמיים, פחותי ערך וקטנוניים, כדי שלא לפגום ולהמעט בערך שכלנו מלהשיג הבנת התורה ועמקותה.

רבי שלמה בלוך זצ"ל

"ממרים הייתם עם ה' מיום דעתי אתכם" [ט', כ"ד]
לכאורה היה על משה לומר: "ממרים הייתם נגד ה'" ולא "עם ה'"?

ברם ידוע כי לכל אדם מישראל נשמה רוחנית חלק אלו-ה ממעל, וכאשר הוא חוטא, משתמש הוא כביכול עם חלק הקב"ה שבו.

זאת ועוד, גם כאשר האדם חוטא, הרי עולם כמנהגו נוהג והטבע אינו משתנה, וכמו שאמרו חז"ל על חטא עריות: "ולא עוד – שמטריחים אותי ליצור צורת ממזרים". הרי זה כביכול כאילו הקב"ה משתתף בחטא.

על כן הוכיחם משה: "ממרים הייתם עם ה'".

המנחת אלעזר ממונקאטש

"ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך פי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולא־הבה אתו ולעבד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך" [י', י"ב]

ובברכות ל"ג נאמר: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

בשני דברים נוהג העולם להיפך מדברי התורה. בענין פרנסה, המסורה כל כולה בידי הקב"ה, הרי כל אחד ואחד רודף את פרנסתו, מתייגע ומחפש כל דרך כדי להיטיב את פרנסתו, מבלי להשליך על ה' יהבו.

ומאידך גיסא, בענייני עבודת ה', שכל כולה תלויה בהנהגת האדם, בעמלו וביגיעתו, שם משליך האדם את כל יהבו על ה' ומתנהג כ"בעל בטחון" גמור.

והרי זה בניגוד גמור למה שאמרו חז"ל: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".

לו היה האדם נוהג על פי תורה והופך דרכיו, אזי היה מיטיב לעצמו.

חידושי הרי"ם

"כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני האדנים האל הגדל הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד" [י', י"ז-י"ח]

לכאורה תמוה כיצד שייך לתת "שחד" להקב"ה?

ביאר מרן הגר"ז: יש אנשים שרוצים לחזק את לימוד התורה, תמורת ויתורים בשטחים אחרים. לחפות על עבירה במצוה.

זהו "שחד" להקב"ה, והכתוב אומר "ולא יקח שחד" – אין הקב"ה נוטל שחד שכזה.

ילקוט דעת תורה

"למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ" [י"א, כ"א]

סיפר האמרי אמת מגור: כשהייתי בעיר וויען, שמעתי מפי בעל החפץ חיים שהקשה, הרי בגמרא [ב"מ פה] נאמר: כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובן בנו תלמיד חכם, שוב אין התורה פוסקת מזרעו שנאמר "לא ימושו מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך עד עולם", והרי אנחנו בני אברהם, יצחק ויעקב – שלשה דורות זה אחר זה, ואם כן מן הדין לא היתה צריכה התורה להיפסק מאיתנו לעולם.

הוא מקשה והוא מתרץ: בגמרא שם נאמר "אמר ר' ירמיה מכאן ואילך התורה מחזרת על אכסניא שלה". התורה "דופקת" על הדלת, מבקשת להיכנס. על כן מועיל הדבר אם פותחים לה את הדלת, נותנים לה להיכנס. אבל אם משאירים את הדלת נעולה או אם דוחפים אותה לחוץ, בוודאי שאז אין היא נכנסת ונשארת...

ליקוטי יהודה

שבת שלום!

יוצא לאור להצלחת ר' הושע בן ר' רפאל נ"י
לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kosssover@gmail.com

